

de Coll a l'ed. de Desclot v, 230, 229). Fou poble de moriscos fins al S. XVI, amb 26 cases en el cens de 1563, i 27 en el de 1602, però ja no figura en els de 1572 ni 1609 (Lapeyre, 33), potser perquè els moriscos ja s'anaven retirant cap a la veïna serra d'Espadà, per resistir a la bàrbara expulsió.

La situació la descriu sumàriament Cavanilles (I, 113), que extracto: «principia el río *Belcayde* 4 leguas O. de *Moncofa* en el monte *Marianet*; allí barranco de poca profundidad, va bajando después por *Alfandeguilla*, pueblo de 30 vecinos y pocos frutos --- y siguiendo pasa entre los montes *Sumet* y *Pipa*, y entra en la *Vall de Uxó* ---».

ETIM. El castellanenc Pasqual Meneu (el malaguanyat arabista nostre, incomplet, descoratjat pels mardilenys) ja la va trobar essencialment: «--- *Alfondeguilla* i *Alfondac'alla*, posada, barranco de Dios, gran barranco, gran posada ---» (en un article *Literatura Aljamiada*, p.p. la revista *Ayer y Hoy*, CdPna., 1903, II, p. 110).¹

En termes més decidits ho vaig formular jo, després, el 1937, dins el meu estudi *Mots catalans d'origen àrab* (BDC xxiv, 68; reproduït en *EntreDL* III, 156): «*fúndaq* *llab* 'l'hostal de Déu' > *Fondeguilla*, poble al SO. de Cast. Pna.», afegint que en altres tals casos on sembla haver-hi reculada de l'accent «que l'explicació sigui de naturalesa fonètica --- fóra sorprenent: un canvi accentual que conduís a posar l'accent damunt l'article definit, com passava per ser-ho la primera síl·laba d'*Al-lāh*: és probable supervivència en la devoció pop. del nom del déu pre-islàmic *Ile*, afí a l'hebreu *El(ohim)* ugarític *Il*, acàdic *Ilū* 'déus', que hom ha observat en la tradició dels països de llengua àrbiga, si bé confós amb el nom d'*Ahah*». D'aquí el que després hem designat, convencionalment i abreujada, amb el terme 'superlatiu islàmic'. (Vegeu-ho més explicat en nota a l'art. *Ador*, supra).

Serà útil de donar ací una llisteta, cert ben incompleta, de casos d'aquest superlatiu, en NLL; que en gran part tractem en sengles articles de l'*Onom.* (la resta en notes d'aquests o del *DECat*): *La Fatarella*, *Macarella*, *Maignudella*, *Massanella*, *Marsella* (sèquia de Cast. Pna.) (*DECat* v, 504), *Ondarella*, *Caparrella*, *Tamarella*...; amb la variant *-illa*, com en el present: *Almenarilla* (*Moradilla*), *Formiguilla* (Móra d'Ebre; cf. vol. I, p. 51), *Menudilla* (St. Esteve de Llitera, I, 204); i en la variant de terminació *-e* (= *ä*), escapçada pels catalans: *Fadrell*, *Safargell*, *Mutxamel*... (en algun ha quedat en dilema, *Auxella*: *DECat*, vol. I, s. v.). La *i* també en NPP formats realment amb el nom del déu mahomètic: *Fatilla* (el resistent moro mallorquí), *Boabdil* etc.

Del present hi hagué un duplicat mallorquí medieval: *rafal Alphonoguella* (AMAlcover, *BDLC* xiv, 189). És *rabal alphonogella* en te. de Pollença (*Rept.*, 15; Quadrado, 459); i un altre a Sevilla: en doc. de 1417, unes cases *Alfondiguillas* (*Al-And.* xi, 469).

S'ha pogut observar que P. Meneu vaciava —quant al mot àr. que estigués a la base del cpt. amb *-illa* en *Fondeguilla*— entre *fúndaq* «posada», i el parònim

bandaq 'barranc'. No fou ell sol, i no sense raó, perquè verament *Fondeguilla* es troba, com explica Cavanilles, no pas en un verdader barranc, però sí aigües avall d'un barranc poc profund, i abans d'entrar el riu per entre dues serres cap a la vall d'Uixó; degué haver-hi, per tant, certa barreja dels dos mots àrabs semblants, en la població morisca.

D'aquí, la forma *Alfandeguilla* preferida per Cavanilles, i és la del doc. de 1280, però no la dels altres antics ni moderns; i desmentida pels homònims mall. i sevillà. Adhuc s'hi produïren ultracorreccions, car un barranc gran del baix Aragó (entre Ijar i Vinaceite) es diu *Fuendeguilla*, segons bons mapes d'IGC: doncs, *Fondeguilla* < *bandaq* atret per *fúndaq* (> *Fond-*) i després castellanitzat. Tanmateix la cosa probable és que en *Fondeguilla* es tracti de l'ús que tenim testificat d'un *al-fúndaq* per als moriscos de Callosa en un doc. del 1414 'hostal, taverna on conversen, es barallen i s'emborratxaven'; altrament: 'hostal on s'allotgen els comerciants' (Joanot Martorell) (*DECat* iv, 187).

Acabem amb dos NLL on ha restat *fúndaq* tot sol: la *Fonda* pda. de Catí (xxviii, 105.11) i *alfonags* doc. de Balaguer a. 1090 (Sanahuja, *La Ciutat de Balaguer*, pàgina 65).

¹ Cap altra no se n'ha donat, sinó en el llibret on Oliver (el pseudo Asín) reganya un cop més la seva ignorància de les llengües hispàniques—romàniques o semítiques: «diminutivo de *albóndiga/alfóndiga*», coonestant aquest pseudo-diminutiu amb l'adjectiu «español».

FONDESPATLA

Poble de la comarca del Matarranya, a la dreta del Tastavins, a l'Oest dels ports de Beseit.

PRON. MOD.: *fontespàlla*, oït a Morella per JCor. (30-xii-1934); *fontespála*, oït al Boixar i a Calaceit (31-xii-1934); *fontespálda* a Arenys i a La Portellada (xv, 30.46); *fontespála*, a Mont-roig i a Torredarques (xvi, 8.12); *fontespála*, a Fórns i a Fresneda (xvi, 48; xiii, 53).

DOC. ANT. *Terminos Fontispatulae* a. 1209 (Mz. Pidal, *Cid*, 895); *Fox Spalda* a. 1280 (*Rationes decimarum* II, 103.112).

PARÒNIM. *Font de les Espales*, partida del terme de Vistabella del Maestrat (xxix, 74.2).

ETIM. Remetem a l'estudi més crític i documentat d'En Coromines en *E.T.C.* II, 90-91 demostrant que ve de FOCEM (DE) *SPATHULA 'el congost del petit espadat', dim. de SPATHA en el sentit d'*espadat' per al qual veg. l'art. *Espada/Espasa*, supra. J. F. C.

El FONDÓ DE LES NEUS i El FONDÓ DELS FRARES

Pobles de l'extrem Sud, entre Elx, Crevillent i Novelda.

PRON. LOC.: *fondó s néus* anota AMAlcover